Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3931/2013, ECLI:CZ:NS:2014:31.CDO.3931.2013.1

Číslo: 15/2015

Právní věta:

Pro rozpor s dobrými mravy lze odepřít výkon práva realizovaný žalobou na vyklizení i v případě nebytových prostor.

Po prohlášení konkursu na majetek osoby, která byla původcem jednání, v němž lze spatřovat rozpor s dobrými mravy, musí soud ve sporu zahájeném reivindikační žalobou o vyklizení nemovitosti při úvaze, zda ve vztahu k insolvenčnímu správci (jako stávajícímu žalobci) lze pro jednání (insolvenčního) dlužníka (původního žalobce) odepřít právo na vyklizení nemovitosti (garáže), přihlédnout i k tomu, zda to lze spravedlivě žádat též s přihlédnutím ke společnému zájmu věřitelů (insolvenčního) dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.11.2014

Spisová značka: 31 Cdo 3931/2013

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dobré mravy, Konkurs, Vyklizení nemovitosti

Předpisy: § 126 obč. zák.
§ 3 odst. 1 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 1. 3. 2011 rozhodl O b v o d n í s o u d pro Prahu 5 o žalobě JUDr. T. P., jako insolvenčního správce majetkové podstaty dlužníka – bytového družstva, tak, že žalovanému Ing. B. S. uložil vyklidit do patnácti dnů od právní moci rozsudku ve výroku označenou nebytovou jednotku – garáž (bod I. výroku). Dále uložil žalovanému zaplatit žalobci do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám jeho zástupce na náhradě nákladů řízení částku 13 189 Kč (bod II. výroku).

Šlo o druhý rozsudek obvodního soudu ve věci, když první rozsudek ze dne 16. 6. 2009, jímž obvodní soud žalobě vyhověl ve stejném rozsahu ještě vůči původnímu žalobci – bytovému družstvu, zrušil k odvolání žalovaného Městský soud v Praze usnesením ze dne 25. 6. 2010 a věc vrátil (postoupil) k dalšímu řízení obvodnímu soudu.

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Bytové družstvo (obvodní soud opakovaně nesprávně užívá v rozsudku pro bytové družstvo označení „žalobce“, ačkoliv v době, kdy o věci rozhodoval, již byl žalobcem insolvenční správce bytového družstva) je (podle výpisu ze dne 17. 12. 2008) zapsáno v katastru nemovitostí jako vlastník garáže.

2) Bytové družstvo (jako budoucí prodávající) uzavřelo se žalovaným (jako budoucím kupujícím) dne 15. 10. 1997 smlouvu o uzavření budoucí smlouvy kupní (dále jen „smlouva o smlouvě budoucí“), v níž se zavázalo uzavřít kupní smlouvu ohledně garáže do 9 měsíců od právní moci rozhodnutí o kolaudaci stavby, a to za kupní cenu 173 200 Kč (bez daně z přidané hodnoty a bez ceny za poměrnou část pozemku), splatnou do patnácti dnů od podpisu smlouvy. Strany si sjednaly, že právní vztahy účastníků smlouvy o smlouvě budoucí se budou řídit ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, i ustanoveními zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku.

3) Žalovaný uhradil dohodnutou kupní cenu dne 13. 10. 1997 a dne 8. 1. 1999 uhradil 26 782 Kč jako poměrnou část ceny pozemku.

4) Bytové družstvo (jako pronajímatel) uzavřelo se žalovaným (jako nájemcem) dne 15. 10. 1997 smlouvu označenou jako „nájemní smlouva“, na dobu „určitou“, vymezenou dnem podpisu smlouvy a vkladem vlastnického práva žalovaného ke garáži do katastru nemovitostí, kterou garáž „pronajalo“ žalovanému bezúplatně.

5) Kolaudačním rozhodnutím ze dne 26. 6. 1997, povolil stavební úřad počínaje 30. 6. 1997 užívání stavby „Hromadné garáže I. etapa“ (k níž patří i předmětná garáž).

Na tomto základě dospěl obvodní soud k následujícím závěrům:

1) Jelikož žalovaný není a nebyl členem bytového družstva, řídí se režim smlouvy o smlouvě budoucí ustanoveními občanského zákoníku.

2) Devítiměsíční lhůta k uzavření kupní smlouvy začala běžet od kolaudace (od 30. 6. 1997) a uplynula (marně) 30. 3. 1998. Vzhledem k ustanovení § 50a odst. 1 a 2 obč. zák. pak jednoroční promlčecí doba (k uplatnění práva na uzavření kupní smlouvy) uplynula 31. 3. 1999. Jelikož žalovaný do té doby nepodal žalobu a žalobce vznesl námitku promlčení, nemohl již obvodní soud přihlížet ke smlouvě o smlouvě budoucí.

3) Nájemní smlouva musí obsahovat cenu nájmu. „Nájemní smlouva“ z 15. 10. 1997 byla uzavřena jako bezúplatná, takže ji nelze považovat za nájemní smlouvu ve smyslu § 663 a násl. obč. zák. Podle obsahu šlo o smlouvu o výpůjčce podle § 659 a násl. obč. zák.

4) Insolvenční správce, jenž je po prohlášení konkursu (na majetek bytového družstva) oprávněn nakládat s majetkovou podstatou bytového družstva (§ 246 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení /insolvenční zákon/), navrhl pokračování v (tomto) řízení, čímž vstoupil do řízení na místo původního žalobce (§ 264 odst. 1, § 265 odst. 1 insolvenčního zákona). Tento vstup insolvenčního správce do řízení tedy nelze než považovat za požadavek na vrácení předmětu výpůjčky dle § 255 insolvenčního zákona.

5) Jestliže se tedy žalobce (rozuměj bytové družstvo jako původní žalobce) domáhal vyklizení garáže s odůvodněním, že k ní žalovaný nemá žádný právní vztah (užívá ji bez právního důvodu), pak po vstupu insolvenčního správce do řízení tato skutečnost nastala. Proto obvodní soud vyhověl žalobě podle § 255 insolvenčního zákona a § 126 obč. zák. Lhůtu k vyklizení

garáže určil obvodní soud podle § 160 odst. 1, části věty před středníkem, zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

6) K otázce „dobrých mravů“ či „legitimního očekávání“ lze dodat, že nebyla-li se žalovaným uzavřena kupní smlouva v dohodnuté době a nedovolal-li se svého práva v zákonné lhůtě, pak již nemůže legitimně očekávat plnění ze smlouvy o smlouvě budoucí (§ 3, § 50a obč. zák.).

7) Námitka žalovaného, že smlouva o smlouvě budoucí je ve skutečnosti kupní smlouvou, odporuje skutečnému obsahu této smlouvy a na její nedůvodnost lze usuzovat i z toho, že nikdo nepodal návrh na vklad vlastnického práva žalovaného podle této smlouvy do katastru nemovitostí (§ 133 odst. 2 obč. zák.).

K odvolání žalovaného proti rozsudku obvodního soudu ze dne 1. 3. 2011 M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 20. 6. 2013 potvrdil rozsudek obvodního soudu ve výroku o věci samé (první výrok), ve výroku o nákladech řízení jej změnil jen tak, že jejich výše činí 14 552 Kč (první výrok) a uložil žalovanému zaplatit žalobci do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám jeho zástupce na náhradě nákladů odvolacího a dovolacího řízení částku 13 189 Kč (druhý výrok).

Šlo rovněž o druhý rozsudek odvolacího soudu ve věci, když první rozsudek ze dne 12. 4. 2012, jímž odvolací soud původně změnil rozsudek obvodního soudu ze dne 1. 3. 2011 tak, že žalobu zamítl, zrušil (k dovolání žalobce) Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 13. 3. 2013 a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Odvolací soud vyšel z toho, že je ve smyslu § 243d odst. 1, věty první, o. s. ř. vázán závazným právním názorem obsaženým ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013, konkrétně názorem, že žalobu o vyklizení garáže, tedy nebytového prostoru, nelze zamítnout na základě ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. Na tomto základě pak – vycházeje ze skutkových zjištění obvodního soudu – dospěl k následujícím závěrům:

1) „Nájemní smlouva“ z 15. 10. 1997 skutečně není nájemní smlouvou ve smyslu § 663 a násl. obč. zák. (neboť neobsahuje cenu nájmu).

2) Obvodní soud se správně vypořádal s tím, že mohlo jít o „výpůjčku“, u které insolvenční správce vstupem do řízení uplatnil požadavek na vrácení předmětu výpůjčky.

3) Správný je i závěr obvodního soudu, že žalovanému nesvědčí (z důvodů obsažených v rozsudku obvodního soudu) právo garáž užívat ani na základě smlouvy o smlouvě budoucí.

4) Obvodní soud proto dospěl ke správnému závěru, že žalovaný užívá garáž bez právního důvodu a správně uložil žalovanému garáž vyklidit (dle § 126 obč. zák.) ve správně určené lhůtě.

5) Námitka, že povinnost k vyklizení garáže měla být v žalobě podmíněna povinností „prodávajícího“ vrátit „kupujícímu“ kupní cenu, není důvodná již proto, že žádná kupní smlouva nebyla uzavřena (žalovaný odvíjel právo užívat garáž od absolutně neplatné „nájemní smlouvy“).

Proti rozsudku odvolacího soudu (a to výslovně proti oběma jeho výrokům) podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na „vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která má být dovolacím soudem posouzena jinak“, tedy, „že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci“, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že rozsudek obvodního soudu se mění tak, že žaloba o vyklizení garáže se zamítá.

Dovolatel úvodem (na podporu závěru o přípustnosti dovolání) poukazuje na článek 89 odst. 2 Ústavy, ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 5/2013 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, které je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Ústavního soudu), maje za to, že napadeným rozhodnutím bylo zasaženo do jeho ústavního práva na spravedlivé řízení, jež je imanentní součástí práva na spravedlivý proces, a do jeho ústavního práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Dále se dovolatel odvolává na základní principy, na nichž je založen výkon soudnictví v České republice, k čemuž cituje pasáže z nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. IV. ÚS 444/11 (uveřejněného pod číslem 200/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), z nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. IV. ÚS 1241/12 (uveřejněného pod číslem 42/2013 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), z nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07 (uveřejněného pod číslem 58/2008 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2012, sp. zn. 25 Cdo 4791/2010 (uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2013, pod číslem 56 a dostupného – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže, vydaná v době od 1. 1. 2001 – i na webových stránkách Nejvyššího soudu) a z nálezu Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3653/11 (uveřejněného pod číslem 118/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

V mezích ohlášeného dovolacího důvodu snáší dovolatel výhrady k následujícím právním otázkám.

I. K charakteru žaloby o vyklizení garáže.

V tomto řízení se posuzuje, zda užívací právo žalobce je silnější než užívací právo žalovaného. S odkazem na ustanovení § 123 obč. zák. může být „užívací právo“ žalobce sice založeno i na právu vlastnickém, ale nemusí tomu tak být nutně.

Soudy všech stupňů (včetně dovolacího soudu v předcházejícím řízení), tudíž fatálně pochybily, když právo žalobce užívat garáž (založené na zápisu vlastnického práva žalobce v katastru nemovitostí) nepoměřily se skutečností, že žalovaný (dovolatel) je kupujícím garáže, a tudíž dovozuje oprávněnost užívání garáže od „fakticky a prokazatelně zrealizované koupě“ (od ústně uzavřené kupní smlouvy). Tím (podle dovolatele) zasáhly do ústavního práva dovolatele na spravedlivý proces a na pokojné užívání majetku.

II. K povaze úhrady poskytnuté žalovaným bytovému družstvu.

Odvolací soud pochybil, jestliže uzavřel, že (dovolatelem) zaplacená kupní cena je bezdůvodným obohacením na straně prodávajícího (bytového družstva). Tato úhrada totiž nenaplňuje žádnou ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení uvedených v ustanovení § 451 odst. 2 obč. zák.

III. K dohodě o vzájemné ochraně investic.

Soudy nevzaly při rozhodování v úvahu Dohodu mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švýcarskou konfederací o podpoře a vzájemné ochraně investic ze dne 5. 10. 1990 (srov. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švýcarskou konfederací o podpoře a vzájemné ochraně investic, uveřejněné pod číslem 459/1991 Sb.).

Dovolatel je totiž státním občanem Švýcarské konfederace, který ze svého majetku investoval nemalé prostředky na koupi garáže a Česká republika je tedy povinna zabránit tomu, aby bez poskytnutí adekvátní náhrady došlo k faktickému „odnětí majetku“ oprávněně užívaného zahraničním investorem.

IV. K možnosti insolvenčního správce dlužníka požadovat náhradu nákladů řízení za zastoupení advokátem.

Dovolatel poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně na usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. III. ÚS 3303/11 a na nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12 (jde o nález uveřejněný pod číslem 132/2012 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), a namítá, že je-li insolvenční správce coby žalobce sám advokátem, nelze tu část nákladů řízení, která zahrnuje odměnu jím zmocněného jiného advokáta, považovat za nezbytný a účelně vynaložený náklad.

Dovolává se též aplikace § 150 o. s. ř.

V. K posouzení titulu, který dovolatele opravňuje k užívání garáže.

Dovolatel oběma soudům vytýká, že zcela nesprávně posoudily užívací titul, který jej opravňuje k užívání garáže. K tomu přednáší dovolacímu soudu vlastní skutkové závěry (vlastní popis skutkového děje), načež zdůrazňuje, že na základě smlouvy o smlouvě budoucí a „nájemní smlouvy" uhradil bytovému družstvu celou kupní cenu (199 982 Kč) a převzal garáž od bytového družstva protokolárně do držby a bytové družstvo od něj převzalo celou kupní cenu (199 982 Kč) a garáž mu předalo do držby. Odtud uzavírá, že reálným právním jednáním bytového družstva (prodávajícího) a dovolatele (kupujícího) tedy došlo k uzavření ústní kupní smlouvy ve smyslu ustanovení § 588 obč. zák. K tomu zdůrazňuje (i s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1551/2009) rozdíl mezi reálným jednáním (koupě je zrealizována faktickým jednáním, které naplní všechny znaky uvedené v ustanovení § 588 obč. zák.) a „sepisem kupní smlouvy coby listiny vkladné do katastru nemovitostí" (tedy promítnutím již zrealizované koupě do právní formy předvídané zákonem pro následné vložení vlastnického práva do katastru nemovitostí).

Dovolatel poukazuje na nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2000, sp. zn. I. ÚS 331/98 (uveřejněný pod číslem 86/2000 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), o tom, že je-li smlouva perfektní, pak je i účinná bez ohledu na to, že samo vlastnictví se nabývá až intabulací, tj. vkladem do katastru nemovitostí a z nálezu cituje pasáže k výkladu § 133 odst. 2 obč. zák.

Zdůrazňuje též, že ve většině případů v okamžiku uzavírání smluv o smlouvě budoucí bytové ani nebytové jednotky ještě „právně" ani „fakticky" neexistovaly, že uzavření „klasické" kupní smlouvy bránily požadavky vyplývající z dikce § 5 zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), a že „skutečnými investory" byli „poškození kupující" (včetně něj), kdežto bytové družstvo mohlo být pouze zdánlivým vlastníkem.

Dovolatel rovněž míní, že smlouva o smlouvě budoucí není pouhou smlouvou ve smyslu § 50a obč. zák.; jde o písemný dokument, který:

> *1) Stvrzuje, že prodávající (bytové družstvo) a kupující (dovolatel) uzavřeli ústní kupní smlouvu o koupi garáže.*
>
> *2) Stvrzuje, že mezi prodávajícím (bytovým družstvem) a kupujícím (dovolatelem) vznikl platný závazek vyhotovit v budoucnu „listinu vkladnou" (písemnou kupní smlouvu o prodeji garáže).*

VI. K synallagmatické povaze závazku.

Podle dovolatele mělo reálné jednání prodávajícího (bytového družstva) a kupujícího (dovolatele) za následek vznik synallagmatického závazku, což má za následek povinnost prodávajícího vrátit kupujícímu jím zaplacenou kupní cenu a takto musí být formulována i žaloba o vyklizení; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010, sp. zn. 31 Cdo 2250/2009 (jde o rozsudek velkého

senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, uveřejněný pod číslem 32/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále jen „R 32/2011“/), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3902/2009 a usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2007, sp. zn. III. ÚS 327/06 (uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2008 pod číslem 10).

VII. K možnosti soudu zamítnout žalobu o vyklizení nebytového prostoru (garáže) s poukazem na ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.

Dovolatel má s odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. I. ÚS 3571/10 (uveřejněný pod číslem 91/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu) za to, že otázka, zda žalobu o vyklizení nebytového prostoru (garáže) lze zamítnout pro rozpor výkonu práva s dobrými mravy, by měla být dovolacím soudem posouzena jinak než v jeho zrušujícím rozsudku ze dne 13. 3. 2013 a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 26 Cdo 3887/2012.

S přihlédnutím k výše formulovaným otázkám pak dovolatel požaduje, aby věc byla předložena k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřípustné, případně zamítnout. Napadené rozhodnutí má za plně souladné s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu i se zrušujícím rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013. Potud žalobce poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. 26 Cdo 2018/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. 26 Cdo 3873/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 26 Cdo 3887/2012, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. 26 Cdo 3268/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. 26 Cdo 3950/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 26 Cdo 2233/2012 (ústavní stížnost proti tomuto rozsudku odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 22. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 1745/2013) a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1517/2012, dodávaje, že Nejvyšší soud v označených rozhodnutích provedl výklad typových „nájemních smluv“ a shodně se soudy v této věci dospěl k závěru, že nejde ani o smlouvu o výpůjčce ani o smlouvu inominátní, nýbrž o absolutně neplatnou nájemní smlouvu.

Žalobce též zdůrazňuje, že výkon jeho práva není v rozporu s dobrými mravy, a to ani „ve vztahu k tzv. legitimnímu očekávání“, neboť dovolatel sice uzavřel s bytovým družstvem smlouvu o smlouvě budoucí, na ochranu z ní vyplývajících práv však nic neučinil a nechal marně uplynout veškeré lhůty. Co do aplikovatelnosti institutu „legitimního očekávání“ poukazuje žalobce na obsah usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 7. 2013, sp. zn. IV. ÚS 1908/11 (o tom, že článek 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě nechrání „jen tvrzený majetkový nárok“). Potud se dovolává též závěrů formulovaných k legitimnímu očekávání v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2012, sp. zn. 26 Cdo 649/2012 (ústavní stížnost proti tomuto rozsudku odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 19. 10. 2012, sp. zn. I. ÚS 4033/2012).

Postup, jímž by se institut „legitimního očekávání“ aplikoval i na situace, kdy dotčená osoba nevyužila práv, jež jí zákon přiznával (dovolatel nikdy neučinil výzvu k uzavření kupní smlouvy, ani nepodal žalobu na nahrazení projevu vůle), by byl v rozporu s obecným právním principem „vigilantibus iura skripta sunt“ (bdělým náležejí práva) a „ignoratia iuris non excusat“ (neznalost práva neomlouvá).

Upozorňuje též na to, že dovolatel udává adresu pobytu ve Švýcarsku, takže garáž v souvislosti s bydlením zjevně ani neužívá.

K námitkám dovolatele k výroku o náhradě nákladů řízení žalobce poukazuje na to, že judikatura Ústavního soudu se vztahuje k hromadnému vymáhání bagatelních pohledávek a na to, že Nejvyšší soud mu jako insolvenčnímu správci dlužníka zastoupenému advokátem sám v minulosti přiznával

náhradu nákladů právního zastoupení (potud příkladmo odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1139/2011); dovolává se též závěrů obsažených v usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. II. ÚS 3297/10.

N e j v y š š í s o u d zčásti rozhodnutí odvolacího soudu odmítl, ve zbývající části je zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Tříčlenný senát č. 26, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, poté, co Nejvyšší soud usnesením ze dne 11. 12. 2013, č. j. 28 Nd 370/2013-348, rozhodl, že soudci Nejvyššího soudu Doc. JUDr. Věra Korecká, CSc., JUDr. Miroslav Ferák, JUDr. Pavlína Brzobohatá a JUDr. Jitka Dýšková nejsou vyloučeni z projednávání a rozhodování této věci (ústavní stížnost proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. II. ÚS 23/14), dospěl při posouzení otázky, zda žalobu o vyklizení nebytového prostoru (garáže) lze zamítnout pro rozpor výkonu práva s dobrými mravy, k právnímu názoru odlišnému od toho, jenž vyjádřil ve zrušujícím rozsudku ze dne 13. 3. 2013, a v rozsudku sp. zn. 26 Cdo 3887/2012, jakož i od toho, jenž byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1506/99, uveřejněném pod číslem 12/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 12/2002“).

Proto tříčlenný senát č. 26 rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vytyčených dovolatelem – nejprve zabýval přípustností dovolání v této věci.

I. K charakteru žaloby o vyklizení garáže.

II. K povaze úhrady poskytnuté žalovaným bytovému družstvu.

III. K dohodě o vzájemné ochraně investic.

V dané věci může být dovolání přípustné jen podle ustanovení § 237 o. s. ř. (nejde o žádný z případů uvedených v § 238a o. s. ř.), které určuje, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Dle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. je obligatorní náležitostí dovolání požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné, přičemž k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. (či jeho části).

K vymezení přípustnosti dovolání srov. především usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Srov. ostatně též usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13, ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3982/13, ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 695/14, a ze dne 24. 6. 2014, sp. zn. IV. ÚS 1407/14.

Jak popsáno výše, dovolatel vymezuje (v samostatném odstavci dovolání) přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, „která má být dovolacím soudem posouzena jinak“, tedy, „že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci“.

V usnesení ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013 (v R 4/2014 citovaném), i v řadě dalších svých rozhodnutí Nejvyšší soud vysvětlil, že:

> „Dovolací námitka, že «vyřešená právní otázka v této věci má být dovolacím soudem posouzena jinak», není způsobilým vymezením přípustnosti dovolání ani v režimu § 238a o. s. ř., ani v režimu § 237 o. s. ř.
>
> Spatřuje-li dovolatel přípustnost dovolání v tom, že «dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak», musí být z dovolání zřejmé, od kterého svého řešení otázky hmotného nebo procesního práva se má (podle mínění dovolatele) dovolací soud odchýlit“.

Srov. k tomu opět i usnesení sp. zn. I. ÚS 3524/13, jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnost proti usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2488/2013.

Dovolatel – ač odvolacím soudem přiléhavě poučen o podmínkách přípustnosti dovolání a ač zastoupen advokátkou – shora citovanou pasáží dovolání nevymezil přípustnost dovolání zákonem předepsaným způsobem.

Jelikož ve vztahu k právním otázkám formulovaným pod body I. až III. dovolání (I. K charakteru žaloby o vyklizení garáže. II. K povaze úhrady poskytnuté žalovaným bytovému družstvu. III. K dohodě o vzájemné ochraně investic.) nezjednal dovolatel nápravu v dotčeném směru v dovolací lhůtě (§ 241b odst. 3, věta první, o. s. ř.) ani v dalších částech dovolání (posuzováno podle obsahu dovolání), Nejvyšší soud se pro tuto – po uplynutí lhůty k podání dovolání již nezhojitelnou – vadu dovolání právními otázkami vadou postiženými již nezabýval (vada, kterou si dovolatel v této části vadným dovoláním způsobil sám, znemožnila Nejvyššímu soudu učinit odpovídající závěr o přípustnosti dovolání).

Ve vztahu k otázce ad III. (K dohodě o vzájemné ochraně investic.) je dovolání nezpůsobilé věcného přezkumu též proto, že dovolatel ji otevírá (předkládá k posouzení dovolacímu soudu) na základě skutečnosti (že je švýcarským občanem), kterou nepřípustně nově uplatnil až v dovolacím řízení (obvodní soud vycházel z toho, že dovolatel je českým občanem, a jiné tvrzení před soudy nižších stupňů nezaznělo). Přihlédnout k takové skutečnosti je Nejvyššímu soudu zapovězeno ustanovením§ 241a odst. 6 o. s. ř.

IV. K možnosti insolvenčního správce dlužníka požadovat náhradu nákladů řízení za zastoupení advokátem.

Touto dovolací argumentací brojí dovolatel proti té části prvního výroku rozsudku odvolacího soudu, kterou odvolací soud změnil rozsudek obvodního soudu ve výroku o nákladech řízení, a proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech odvolacího řízení a dovolacího řízení.

Nejvyšší soud předesílá, že podle ustanovení § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné též proti

akcesorickým výrokům rozhodnutí odvolacího soudu, jímž se odvolací řízení končí, včetně výroků o nákladech řízení; k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, uveřejněné pod číslem 80/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

V posuzované věci k těmto akcesorickým výrokům patří též oba (výše specifikované) výroky o nákladech řízení (před soudy všech stupňů). I pro tyto akcesorické výroky ovšem platí omezení přípustnosti dovolání dle ustanovení § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. (jež určuje, že dovolání podle § 237 není přípustné také proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží).

Jestliže dovolatel brojí (i prostřednictvím poukazu na § 150 o. s. ř.) proti tomu, aby byl jakkoli zavázán k náhradě nákladů řízení před soudy všech stupňů žalobci, pak dovolání v této části směřuje proti těm výrokům rozsudku odvolacího soudu, jimiž bylo (v souhrnu) rozhodnuto o peněžitém plnění ve výši 27 741 Kč, tedy o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč (aniž by šlo o některý z případů, který uplatnění limitu 50 000 Kč pro účely přípustnosti dovolání vylučuje).

Nejvyšší soud tudíž dovolání v tomto rozsahu odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřípustné.

Jen pro úplnost (v zájmu předejití dalších sporů na dané téma a bez vlivu na výrok o odmítnutí dovolání) Nejvyšší soud upozorňuje, že v konkursních souvislostech (při výkladu zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) uzavřel pod bodem XX. stanoviska svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 186 (362), že správce konkursní podstaty je oprávněn dát se zastoupit advokátem v řízeních, jejichž účastníkem se stal místo úpadce, a že ve své dosavadní praxi při rozhodování o náhradě nákladů řízení v insolvenčních souvislostech (ve vazbě na insolvenční zákon) přiznával procesně úspěšnému insolvenčnímu správci též náhradu nákladů řízení za zastoupení advokátem (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1139/2011, žalobcem přiléhavě zmíněné ve vyjádření k dovolání).

V. K posouzení titulu, který dovolatele opravňuje k užívání garáže.

VI. K synallagmatické povaze závazku.

Potud je napadené rozhodnutí v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, k jejíž změně velký senát nenalézá důvod ani na základě dovolání podaného v této věci, takže dovolání v rozsahu této otázky přípustné není.

K závěru, že zde není žádné (byť neplatné) kupní smlouvy, jež by dovolatele opravňovala k užívání garáže z titulu vlastnického práva, srov. v typově shodných věcech (z rozhodnutí zmíněných ve vyjádření k dovolání) např. rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 2018/2012, sp. zn. 26 Cdo 3873/2011, sp. zn. 26 Cdo 3268/2011 a sp. zn. 26 Cdo 2233/2012.

Není-li dovolání přípustné za účelem prověření správnosti závěru odvolacího soudu, že zde není žádné (byť neplatné) kupní smlouvy, jež by dovolatele opravňovala k užívání garáže z titulu vlastnického práva, pak je nelze věcně zkoumat (není přípustné) za účelem posouzení synallagmatické povahy závazku založené na dovolatelově mínění, že kupní smlouvu uzavřel.

Argumentace rozsudky Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 1551/2009, R 32/2011 a sp. zn. 25 Cdo 3902/2009 není případná již proto, že tato rozhodnutí se váží právě ke kupní smlouvě (první řeší otázku určitosti vymezení předmětu kupní smlouvy a další se zabývají synallagmatickou povahou

závazku z neplatné kupní smlouvy).

VII. K možnosti soudu zamítnout žalobu o vyklizení nebytového prostoru (garáže) s poukazem na ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.

V tomto rozsahu dospívá velký senát Nejvyššího soudu k závěru, že dovolání je přípustné, jelikož dovolacím soudem (jeho tříčlenným senátem) vyřešená právní otázka má být posouzena (velkým senátem Nejvyššího soudu) jinak.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají.
Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem v otázce, pro niž shledal dovolání přípustným.

Podle ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Dle ustanovení § 126 odst. 1 obč. zák. má vlastník právo na ochranu proti tomu, kdo do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje; zejména se může domáhat vydání věci na tom, kdo mu ji neprávem zadržuje.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského zákoníku již v době uzavření smlouvy o smlouvě budoucí (15. 10. 1997) a do 1. 1. 2014, kdy byl občanský zákoník zrušen, nedoznala změn.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že v případě neoprávněného zásahu do vlastnického práva užíváním nemovitosti (její části) bez právního důvodu (což je případ tvrzený žalobcem v této věci) odpovídá žalobě o vydání věci dle § 126 odst. 1 obč. zák. (reivindikační žalobě) žaloba o vyklizení nemovitosti (její části).

Výkladem ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. ve vazbě na dobré mravy se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval, přičemž dospěl k následujícím (judikatorně ustáleným) závěrům:

> 1) Dobrými mravy se rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. shodně např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročník 1997, pod číslem 62).
>
> 2) Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000 sp. zn. 21 Cdo 992/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2000, pod číslem 126).
>
> 3) Z toho, že argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, vyplývá, že odpovídající úsudek soudu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními a že musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují – v konkrétním případě – závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 473/96, uveřejněného pod číslem 16/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

4) Při posouzení, zda argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, musí být zváženy jak důvody, pro něž se použití citovaného ustanovení dožaduje ten, kdo má povinnost nemovitost vyklidit, tak všechny rozhodné okolnosti na straně toho, kdo se vyklizení domáhá. Oněmi rozhodnými okolnostmi jsou pak ty, které mohou ovlivnit odpověď na otázku, zda lze po žalobci spravedlivě požadovat, aby se ochrana jeho práva podmínila či odložila (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdon 69/96 a obdobně též rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 4. 1994, sp. zn. 2 Cdo 45/94, uveřejněný pod číslem 36/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek /dále jen „R 36/1996“/).

5) Na základě ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. nelze (prostřednictvím argumentu, že výkon práva je v rozporu s dobrými mravy) konstituovat právo, které jinak z pozitivní právní úpravy nevyplývá, nýbrž lze jen omezit stávající právo (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdon 69/96 a nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 1995, sp. zn. II. ÚS 190/94, uveřejněný pod číslem 87/1995 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky).

Na těchto závěrech nemá Nejvyšší soud důvod cokoliv měnit ani pro účely této věci.

V R 12/2002 Nejvyšší soud též uzavřel, že na základě § 3 odst. 1 obč. zák. nelze zamítnout žalobu na vyklizení nebytových prostor, je-li smlouva o jejich nájmu absolutně neplatná. Na R 12/2002 výslovně odkazuje i zrušující rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013 a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 3887/2012. K odůvodnění citovaného právního názoru Nejvyšší soud mimo jiné uvedl, že je-li pronajímatel podle neplatné smlouvy vlastníkem (spoluvlastníkem) nemovitosti, v níž jsou umístěny smlouvou dotčené nebytové prostory, svědčí mu i právo na ochranu tohoto vlastnictví, neboť užívání jeho nemovitosti – bez právního důvodu – představuje zásah do vlastnického práva, který je neoprávněný. Z tohoto dlouhodobě ustáleného názoru vycházel i zrušující rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013.

Ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2009, sp. zn. Cpjn 6/2009, uveřejněném pod číslem 6/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „stanovisko“ nebo „R 6/2010“), Nejvyšší soud dále uzavřel, že skutečnost, že výkon vlastnického práva realizovaný žalobou na vyklizení bytu (nebo nemovitosti sloužící k bydlení) je uplatňován v rozporu s dobrými mravy, se podle okolností daného případu projeví buď určením delší než zákonné lhůty k vyklizení (§ 160 odst. 1 o. s. ř.), vázáním vyklizení na poskytnutí přístřeší či jiného druhu bytové náhrady, nebo i zamítnutím žaloby (pro tentokrát).

I když v tomto stanovisku vycházel Nejvyšší soud z názoru, že obecné pravidlo, že výkonu práva, který je v rozporu s dobrými mravy, odepře soud (zcela nebo zčásti) ochranu, se vztahuje na výkon veškerých „soukromých“ práv a není tu jediný zákonný důvod pro to, aby z něj byl vyčleněn určitý druh vlastnických žalob, vztahovalo se toto stanovisko výslovně jen k žalobám na vyklizení bytu (nebo nemovitosti sloužící k bydlení).

Oproti uvedeným názorům dospěl Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 3571/10 (dovolatelem přiléhavě zmíněným), i v nálezu ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. II. ÚS 1355/13 (jež se týkají obdobných věcí stejného žalobce), k závěru, že i žalobě na vyklizení garáže (nebytového prostoru) lze odepřít ochranu, jde-li o výkon práva v rozporu s dobrými mravy, neboť „nelze dovodit jediný rozumný důvod, proč by žaloba na vyklizení bytu nebo nemovitosti sloužící k bydlení mohla být zamítnuta pro rozpor výkonu práva s dobrými mravy na jedné straně, a proč by – na straně druhé – a priori (paušálně) žaloba na vyklizení garáže zamítnuta pro rozpor výkonu práva s dobrými mravy být nemohla.“

S ohledem na východisko vyplývající z R 6/2010, že odepření ochrany výkonu práva pro rozpor s dobrými mravy přichází v úvahu při výkonu veškerých „soukromých“ práv a není tu jediný zákonný

důvod pro to, aby z nich byl vyčleněn určitý druh vlastnických žalob, i s přihlédnutím k obsahu uvedených nálezů Ústavního soudu dospěl velký senát Nejvyššího soudu k závěru, že pro rozpor s dobrými mravy lze odepřít výkon práva realizovaný žalobou na vyklizení i v případě nebytových prostor.

Jelikož odvolací soud vycházel (vázán nesprávným právním názorem vysloveným ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2013) z jiného názoru, jeho rozhodnutí potud správné není.

V rozsudku ze dne 13. 9. 2012, sp. zn. 26 Cdo 649/2012, Nejvyšší soud též dospěl (opět v typově shodné věci téhož žalobce – insolvenčního správce) k závěru, že pro posouzení věci podle § 3 odst. 1 obč. zák. je bez právního významu okolnost, že v řízení vystupuje na straně žalobce namísto dlužníka insolvenční správce.

Tamtéž dodal, že je tomu tak proto, že otázka rozporu výkonu práva s dobrými mravy se posuzuje podle objektivních okolností, za nichž bylo právo vykonáno, a nikoli podle subjektu, který je vykonal.

Byť Nejvyšší soud tento názor v označeném rozhodnutí zformuloval pouze formou *obiter dicta* („nad rámec uvedeného“ a „již jen pro úplnost“), shledává velký senát Nejvyššího soudu žádoucím (právě s přihlédnutím k tomu, že šlo o typově shodnou věc) uzavřít, že jde o názor nepřiléhavý, z nějž tříčlenné senáty Nejvyššího soudu ve své rozhodovací praxi nemají dále vycházet.

Velký senát Nejvyššího soudu především uvádí, že teze zformulovaná v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 26 Cdo 649/2012 odporuje výše shrnuté ustálené judikatuře Nejvyššího soudu k ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.

Mají-li být při posouzení, zda argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, zváženy všechny rozhodné okolnosti na straně toho, kdo se vyklizení domáhá, a jsou-li oněmi rozhodnými okolnostmi i ty, které mohou ovlivnit odpověď na otázku, zda lze po „žalobci“ spravedlivě požadovat, aby se ochrana jeho práva podmínila či odložila (srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Cdon 69/96 a obdobně R 36/1996), pak je skutečnost, kdo se vyklizení domáhá (kdo je žalobcem), obecně vzato jednou ze zásadních právních skutečností ovlivňujících možnost aplikace § 3 odst. 1 obč. zák. na příslušný spor.

V insolvenčních poměrech založených účinky prohlášení konkursu na majetek původního žalobce (mezi něž patří i to, že oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou, přechází na insolvenčního správce – srov. § 246 odst. 1 insolvenčního zákona), jež měly za následek i změnu v osobě žalobce (postupem dle § 264 odst. 1 a § 265 odst. 1 insolvenčního zákona, v tehdejším znění), platí závěr zformulovaný v předchozím odstavci tím více, že insolvenční správce je osobou reprezentující (též) společný zájem věřitelů.

Podle ustanovení § 1 písm. a) insolvenčního zákona tento zákon upravuje řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.

Dle ustanovení § 2 písm. j) insolvenčního zákona je společným zájmem věřitelů zájem nadřazený jejich jednotlivým zájmům, je-li jeho cílem, aby zvolený způsob řešení úpadku byl pro ně spravedlivý a výnosnější než ostatní způsoby řešení úpadku; tím není dotčeno zákonem zaručené zvláštní postavení některých věřitelů.

Ustanovení § 36 odst. 1 insolvenčního zákona pak insolvenčnímu správci též ukládá vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře (první

věta, část věty za středníkem), s tím, že společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob (věta druhá).

Obecně lze předpokládat (mít za to), že dlužník, jehož úpadek nebo hrozící úpadek byl v posledku řešen likvidační formou, tedy konkursem (§ 4 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona), v minulosti nekonal vždy řádně při udržování a správě svého majetku (jinak by zpravidla nebyl v úpadku řešeném konkursem). Osobní stav dlužníka založený rozhodnutím o prohlášení konkursu na jeho majetek pak logicky má (vzhledem k tomu, že lze očekávat jen poměrné uspokojení pohledávek jeho věřitelů) vliv i na způsob, jakým se prosazují práva a oprávněné zájmy dlužníka při ochraně jeho majetku ve vztahu ke třetím osobám (např. též formou vindikační žaloby dle § 126 odst. 1 obč. zák.).

Po prohlášení konkursu na majetek osoby, která byla původcem jednání, v němž lze spatřovat rozpor s dobrými mravy (dlužníka, zde bytového družstva), tedy soud musí ve sporu zahájeném reivindikační žalobou o vyklizení nemovitosti při úvaze, zda ve vztahu k insolvenčnímu správci (jako stávajícímu žalobci) lze pro jednání (insolvenčního) dlužníka (původního žalobce) odepřít (dle § 3 odst. 1 obč. zák.) právo na vyklizení nemovitosti (garáže), přihlédnout i k tomu, zda to lze spravedlivě žádat též s přihlédnutím ke společnému zájmu věřitelů (insolvenčního) dlužníka.

Velký senát Nejvyššího soudu dále uvádí, že odvolací soud přehlédl i další insolvenční souvislosti dané věci. Dovolatel již podáním z 12. 8. 2009 poukázal v řízení před obvodním soudem na to, že garáž je předmětem vylučovací žaloby a v průběhu jednání před odvolacím soudem, konaného 5. 4. 2012, uvedl, že řízení o žalobě, kterou se u Městského soudu v Praze domáhal vyloučení garáže z majetkové podstaty dlužníka, bylo přerušeno usnesením tohoto soudu. Již v průběhu řízení před soudy nižších stupňů tak vyšla najevo skutečnost, že mezi účastníky (dovolatelem coby žalobcem a insolvenčním správcem coby žalovaným) je veden incidenční spor o vylučovací (excindační) žalobě, kterou se dovolatel domáhá (ve smyslu ustanovení § 225 insolvenčního zákona) vyloučení garáže ze soupisu majetkové podstaty dlužníka. Veškeré úvahy na téma, zda je důvod odepřít žalobci v této věci (insolvenčnímu správci dlužníka) pro rozpor s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.) výkon práva na vyklizení garáže na základě posouzení „předinsolvenčních“ poměrů bytového družstva a dovolatele, jsou tudíž předčasné.

Neuspěje-li totiž dovolatel s vylučovací žalobou, pak důvodem, pro který se prosadí práva „majetkové podstaty“ na úkor práv „vyklizovaného“, bude (bez zřetele k možným vlastnickým poměrům v rovině práva hmotného) nevyvratitelná domněnka oprávněnosti soupisu (§ 225 odst. 3 insolvenčního zákona). Řízení o vylučovací žalobě je právě tím řízením, v jehož rámci má být pro účely následného zpeněžení majetku sepsaného do majetkové podstaty dlužníka řešen spor o to, zda silnější právo k majetku (zde garáži) má majetková podstata (dlužník, zde bytové družstvo) nebo vylučovatel (zde dovolatel).

I kdyby (totiž) dovolatel (coby žalovaný) zvítězil ve sporu o vyklizení nemovitosti na základě obrany, že má silnější právo ke garáži než dlužník (bytové družstvo), neměla by tato skutečnost pro další chod insolvenčního řízení žádný význam v případě, že by (byť následně) neuspěl (jako žalobce) ve sporu o vylučovací žalobě.
Odvolací soud tedy pochybil i tím, že uvedenou skutečnost ignoroval (jelikož ji neměl za významnou) a celou věc nesprávně posuzoval mimo jakýkoli kontext insolvenčního práva.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), zrušil rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta první, o. s. ř.).